

DEĞERLİ VE YARI DEĞERLİ TAŞLAR ÇALIŞTAYI-2

SONUÇ BİLDİRGESİ

Değerli ve Yarı Değerli Taşlar, genel anlamıyla “**Süstaşları**”, ender bulunuşları, göz alıcı renkleri, parlaklığı, belirli fiziksel ve kimyasal ayrıcalıkları nedeniyle özel bir öneme sahiptirler. Süstaşları, çok eski zamanlardan beri, filozofların, bilim insanlarının ve mücevherle uğraşan kişilerin dikkatini çekmiş, çağlar boyunca da farklı kültürlerde farklı anlamlar yüklenilerek kullanılmaya devam etmiştir. Milattan yaklaşık 4000 yıl önce kullanımlarına dair bilgilerin bulunduğu kristal, mineral ve mücevher taşları, tüm insanlık tarihi boyunca ilgi odağı olmuştur. İnsanoğlunun bu taşlara hayranlıkları, bazen onların sağaltıcı etkilerinden bazen de duygularına tercüman olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak, süstaşlarının ayrı bir bilim dalı haline gelmesi 1900’lü yıllardan sonra mümkün olmuştur. Günümüzde, bu taşlara olan talebin, hem günlük hayatta süs eşyası olarak kullanımının, hem de mücevher sektöründe kullanımının artması nedeniyle ayrı bir önem kazanmıştır. Tüm bu nedenlerden dolayı, değerli ve yarı değerli doğal taşlar konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulduğu gözlenmektedir. Bir güzelliğe sadece görünen kısmı ile bakmak bilim adına yeterli olmayıp, bu güzelliği tanımlamak, sınıflandırmak, çok yönlü kullanım alanlarını belirlemek ve standartlara uygunluğunun da ortaya konulması gerekmektedir.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Jeoloji Mühendisliği Bölümü ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Mücevherat Mühendisliği Bölümü’nün ortaklaşa düzenlemiş olduğu “**Değerli ve Yarı Değerli Taşlar Çalıştayı-2**” İstanbul Ticaret Üniversitesi Konferans Salonu’nda, 19-20 Aralık 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Çalıştayda, gerek akademik camianın, gerek sektörün, gerekse de amatör olarak ilgilenen kişilerin bir araya gelerek, yeni gelişmelerin paylaşılması, bir tartışma ortamının yaratılması ve ortak sonuçlara ulaşılması amaçlanmıştır. İki gün süren çalıştayda, 6 oturumda dördü çağrılı konuşma olmak üzere, toplam 27 sözlü sunum, 2 adet panel, lapidary (taş kesme-şekil verme) ve gemolojik mikroskop ile kısa laboratuvar uygulamaları ve çeşitli konulu sergiler düzenlenmiştir.

Ülkemizde bugün yaklaşık 3-4 milyar dolar büyüklüğe varan değerli ve yarı değerli taş sektörüne ilişkin yapılan sunumlarda, Değerli ve Yarı Değerli Taşlarla ilgili bilim dalı olan gemolojinin, jeoloji, arkeoloji, madencilik ve takı tasarımı gibi alanlarla ilişkileri ve laboratuvar analiz teknikleri konularına yer verilmiştir. Bu sunumların yanı sıra, değerli ve yarı değerli taşların;

- Eğitimi,
- Kuyumculuk sektöründeki yapılanması,
- İşlemciliği (Lapidary),
- Pazarlanması,
- Marka ve inovasyonu,
- Borsa oluşturulması,
- İşletmeciliği,
- Etik sorunları

gibi konularda da önemli sunumlar ve tartışmalar yapılmıştır.

Düzenlenmiş olan iki panelin ilkinde, Ham-Doğal-Sentetik Elmas konuları ve ülkemizdeki durumu; ikincinde ise “Mücevher Eğitiminin ve Ekonomisinin Sektöre Yansımaları” konuları ele alınmış ve farkındalık yaratılmıştır.

Değerli ve Yarı Değerli Taşlar (Süstaşları) konusunda, terminolojide birlikteliğin ve ortak bir dil kullanımının önemini vurgulandığı çağrılı konuşma ile başlayan çalıştayda, daha sonra süstaşlarının incelenmesinde kullanılan laboratuvarlar ve yöntemlerinin anlatıldığı sunumlara yer verilmiştir. Birinci günün sonunda gerçekleştirilen “**Ham-sentetik-Doğal Elmas**”ların ele alındığı panelde, ülkemizde ham elmas ticaretinin hızla sektöre girdiği vurgusu ve gelecekte de sentetik elmasların ticarete ne kadar yer alabileceği konuları tartışılmıştır. **Elmas kesimi** ve **elmasa değer verme** konuları ile **renkli değerli taşların** ülkemize giriş-çıkışında yaşanan zorluklar ve çözüm önerileri vurgulanmıştır. Ayrıca, İstanbul Ticaret Üniversitesi Mücevherat Araştırma Geliştirme ve Eğitimi Merkezi’nde (MAGEM) Türkiye’de ilk defa “Ham Elmas Kursu” nun açılması ve bunun öneminden de bahsedilmiştir. Sektör için bu kurs ile yetişmiş eleman ihtiyacının kısmen de olsa karşılanabileceği dile getirilmiştir. Sonuç olarak, bu konularda eğitimin ne kadar önemli olduğu ve hızlıca yaygınlaştırılması gerekliliği önerileri gündeme getirilmiştir.

Çalıştayın ikinci gününde, Değerli ve Yarı Değerli Taşların farklı kültürlerde folklorik, mitolojik ve simgesel kullanımının içerildiği arkeo-gemolojinin önemi, sanatsal boyutu ve insan toplulukları üzerindeki etkileri gündeme getirilmiştir. Çeşitli taş işleme teknikleri, laboratuvar analiz yöntemleri ile ülkemizde potansiyel olarak bulunan granat, korund, diaspor, akik, kalsedon gibi bazı değerli ve yarı değerli taşların jeolojik-gemolojik özellikleri ve ticareti ile ilgili sunumlar yapılmıştır. Bu günün sonunda gerçekleştirilen “**Mücevher Eğitiminin ve Ekonomisinin Sektöre Yansımaları**” konulu panelde ise, Değerli ve Yarı Değerli Taşlar konusunda üniversitelerde açılan veya açılacak bölümlerin, sektörün ihtiyacına göre açılması gerekliliği, öğrenci odaklı bir eğitimin olması ve kırsal alanlarda yaşayanlara yönelik projelerin geliştirilmesi konuları ele alınmış ve tartışılmıştır. Sektör ve eğitimcilerin işbirliği içinde olması, sektör için yetiştirilecek elemanların ihtiyaca uygun ve etik değerlere sahip olması gerekliliği vurgulanmıştır. Gemoloji eğitiminde teorik kısmın daha az, uygulamanın daha fazla olması önerileri de yapılmıştır.

Çalıştayda sunulan bildiri veya genişletilmiş bildiriler ile, panellerde yer verilen konuların ses kayıt çözümlenmeleri, sergide sunulan çalışmalar ve görselleri ile bütün sonuçların ileriki günlerde “**Çalıştay Kitapçığı**” halinde basılmasına karar verilmiştir.

Değerli ve yarı değerli taşlar, çok az bir yatırım maliyeti ile önemli ekonomik getiri sağlanabilecek bir madencilik alanıdır. Bunların ekonomiye kazandırılması konusunda, bir tartışma ortamının yaratılması, bunun sonucunda da ortak kararların alınması öngörülen çalıştayda, önemli bir farkındalık yaratılmış olup, sektör ile eğitimciler/akademisyenler bir araya getirilmiş, ortak kararlar alınmıştır.

Ülkemizde, 3213 sayılı Maden Kanunu’nda V. Grup Madenler içinde tanımlanan değerli ve yarı değerli taşlar konusunda, sınırlı da olsa özel sektör tarafından alınan arama ve işletme ruhsatları mevcuttur. Değerli ve yarı değerli taşlar olarak diaspor, korund, kalsedon, ağat, ametist, lületaşı, oltutaşı ülkemizde bilinen ve yaygın ticareti yapılan süstaşlarından bazılarıdır. Maden İşleri Genel Müdürlüğü (MİGEM) verilerine göre, az sayıda bulunan ve çoğunluğu bireysel veya küçük aile işletmeleri niteliğindeki değerli ve yarı değerli taş işletmelerinin, ülke ekonomisine kazandırılması için kanuni düzenlemelerin yapılmasının önemi bir kez daha

vurgulanmıştır. Örneğin Konya’da, Selçuk Üniversitesi ile Konya ve çevresindeki Yerel Yönetimlerin katkılarıyla kurulan **Selçuk Üniversitesi Süstaşları Uygulama ve Araştırma Merkezi (SÜKOP)** gibi süstaşı işleme eğitiminin ve uygulama alanlarının yaygınlaştırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, Üniversite ve yerel halkın eğitimde buluşturulması ve aynı zamanda istihdam sağlanarak yapılan üretimlerle ekonomiye de katkısının sağlanması gerekliliği vurgusu bir kez daha yapılmıştır.

Değerli ve yarı değerli taşların, genel anlamda süstaşlarının çalışılmasında bilimsel temele dayalı çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar; arama çalışmaları, madencilik çalışmaları, taş işlemeciliği (lapidary), kuyumculuk (mıhlama, parlatma, ...) ve arkeo-gemolojik çalışmaları kapsamalıdır.

Jeoloji temel alınarak yapılacak arama çalışmaları, yetkin kişi, kurum ve kuruluşlarla birlikte yapılmalı ve Üniversitelerle (lisansüstü tezler kapsamında) - sektörün ortak olarak çalışmaları yürütmesi gerekmektedir. Arama süreçlerinde gerekli olduğu durumda, jeoloji araştırmalarına katkı sağlamak amacıyla jeofizik yöntemler (jeoradar, sismik, elektrik yöntemler gibi) kullanılmalıdır. Yerleri ve potansiyelleri arama çalışmalarıyla belirlenen süstaşları, mevzuata uygun olarak en iyi ve sağlıklı şekilde çıkartılmalıdır. Süstaşları kalitesine göre sınıflanmalı ve işlenmek üzere mücevher sektörüne sunulmalıdır. Kuyumculuk sektöründe kullanılan yerli ve yabancı doğal ve sentetik süstaşları, onların kökenleri, takı form ve tasarımları Kuyumcular Odası ile işbirliği çerçevesinde elde edilecek bilgiler, fotoğraflar ve fiyatlandırmalarla birlikte raporlanmalıdır. Borsa İstanbul bu tür bilimsel çalışmalarda mutlaka bulunmalı ve öncülük etmelidir. Arkeo-gemolojik çalışmalarda ise, Anadolu’da farklı medeniyetlerin kullandığı süstaşları, ilgili devlet kuruluşları ve müzelerle temasa geçilerek bilimsel olarak incelemeye çalışılmalı ve bu çalışmalar üniversitelerle birlikte yürütülmelidir.

Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından 18.04.2018 tarih ve 30395 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, **Kıymetli Maden ve Taş Analizinde Yetki Verilecek Ayar Evlerinin Standartları, Seçimi ve Denetim Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Tebliğ**’inde, jeoloji mühendislerinin sektörün dışında tutulması, gerek arama ve araştırma, gerekse de sertifikalandırma ve kesim aşamasında, sektörün gelişimini sekteye uğratacağından, tebliğde yapılacak düzenlemenin, jeoloji mühendislerini de içine alacak şekilde yapılması gerekmektedir.

Türkiye çapında gemoloji ve mücevher konusunda akademisyenlerden ve sektör temsilcilerinden oluşan bir komitenin en kısa zamanda kurulması ve kendi aralarında yapacakları toplantılarla, bu branşa ait terminoloji birliği ve sorunların çözümü konularında çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalara göre yeni bir mineral (organik/inorganik) bulgusu olduğu düşünülen örneğin uluslararası normlarda tanımının yapılabilmesi için; uluslararası sınıflama kurallarına göre, uluslararası hakemlerden geçirilmesi ile birlikte bilimsel bir yayında da tanıtılması gerekmektedir. Ticari adlamadan kesinlikle kaçınılmalıdır.

Sonuç olarak,

- Değerli ve Yarı Değerli Taşlar’ı çalışmada ilk adım olarak, terminolojide birlikteliği sağlamakla başlanılmalıdır.
- Değerli ve Yarı Değerli Taşlar konusunda yapılacak çalışmalar, mutlaka bilimsel temele dayandırılmalı, laboratuvarlarda aletsel verilerle desteklenmeli ve eğitimli insanlar tarafından yapılmalıdır.

- Üniversiteler, ilgili meslek örgütleri ve sektörün işbirliği içinde çalışabileceği ortamlar geliştirilmelidir.
- Türkiye’de ticari ve bilimsel öneme sahip süstaşları ortaya çıkartılmalı ve bu konuda detaylı bir envanter oluşturulmalı, Türkiye’de üretilen değerli ve yarı değerli taşların tanıtımını yapacak kitaplar ve broşürler hazırlanarak dünyaya tanıtımı yapılmalıdır.
- Ham-Sentetik ve Doğal Elmas ile Renkli Değerli Taşlar konusunda sektörün ihtiyaç duyduğu bilgi ve eğitim temeli bir an önce sağlanmalıdır.
- Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından 18.04.2018 tarih ve 30395 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, **Kıymetli Maden ve Taş Analizinde Yetki Verilecek Ayar Evlerinin Standartları, Seçimi ve Denetim Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Tebliğ**, sektör bileşenlerinin de görüşleri çerçevesinde yeniden düzenlenmelidir.
- Bundan sonra yapılacak toplantılara, uluslararası bir nitelik kazandırılmasının ve gelişmiş ülkelerle bu konularda işbirliği yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.
- Çalıştayın periyodik olarak yapılmasına ve bir sonrakine “Uluslararası Katılımlı Değerli ve Yarı Değerli Taşlar Çalıştayı-3” adı verilmesine, katılımcıların da isteği üzerine karar verilmiştir.

Saygılarımızla

Çalıştay Başkanları

Prof. Dr. Sabah YILMAZ ŞAHİN

Doç. Dr. H. Haluk SELİM